

Hur räknar man svarthakedoppingar?

HANS RYTTMAN

Sedan jag flyttat från Uppsala har jag köpt ett fritidshus, Svinnö, nära Hargshamn. Helt nära mitt hus har jag två äldre viltvatten. Jag tror att de är ca 30 år gamla, men de finns inte med på kartor från 1974. Båda viltvattnen är i stark igenväxning men denna sommar (2009), som har varit tämligen blöt, har gjort att ganska stora klarvattenytor har funnits kvar hela sommaren. Det ena viltvattnet, på västra sidan av mitt hus, är på ca 2,5 ha och det andra, på östra sidan, hälften så stort, ca 1,2 ha. Båda viltvattnen har bra obsplatser. Det västra har ett högt berg på östra sidan och det är också lätt att gå runt viltvattnet med många bra ställen att se ut över vattnet. Det östra viltvattnet har ett gammalt jaktorn på ca 2 m höjd på södra sidan men resten av viltvattnet är svårskådat från andra håll.

BÅDA VILTVATTNEN ÄR mer rastlokaler än häckningsplatser. På våren kan svartsnäppa, gluttsnäppa, grönbena, nordliga gulärlor, flera storskrakar, knipor och krickor rasta. Ett par skedänder och sångsvan fanns också länge i våras i det östra viltvattnet. De häckande fåglarna är gräsand och knipa (men endast något enstaka par vardera), två-tre par sothöner, smådopping och en vigg.

Frampå sommaren växer viltvattnen igen med kaveldun, starrarter och jättegröe. Det blir därför allt svårare att överblicka vattnen och de flesta fåglarna håller ofta till inne i växligheten och visar sig sällan på klarvattenytorna. Det blir därför svårt, att bli klar över, om häckning skett eller om de fåglar man tidigare sett under säsongen misslyckats eller försvunnit från platsen.

Detta fick jag uppleva under första säsongen som jag bodde på Svinnö. Jag besökte då och då dessa viltvatten och jag minns att jag vid ett tillfälle såg tre par svarthakedoppingar i det västra viltvattnet och fem par i

det östra samma dag vid något tillfälle. Jag gör aldrig några anteckningar, vilket gör, att jag så här i efterhand inte vet när detta inträffade. Men vid ett senare tillfälle blev jag mycket förvånad, då alla svarthakedoppingar utom ett par hade försvunnit från viltvattnen. Det senare paret häckade också och två ungar kunde jag iaktta.

Detta försvinnande hade jag aldrig tänkt på tidigare och nu i år ville jag ha större kontroll på svarthakedoppingarna och började därför följa förloppet noggrannare genom att besöka viltvattnen minst två gånger i veckan och göra anteckningar på hur många par svarthakar som jag observerade.

Den första svarthaken såg jag i östra viltvattnet den 14 april. I det västra viltvattnet såg jag ett par den 16 april. De sista svarthakarna, som jag såg i det västra viltvattnet, var där 12 maj och därefter såg jag ingen svarthake där under hela säsongen. I det östra viltvattnet var det två par plus en ensam fågel den 16 april. Inget hände förrän den 27 april då det var fyra par i det östra vattnet. Sex par fanns den 6 maj och fem par den 11 maj, varefter detta antal var oförändrat till och med den 29 maj. Därefter var jag borta till den 11 juni och kunde inte följa den exakta utvecklingen, men då jag den 11:e var på plats igen fanns ingen svarthakedopping kvar. Resten av säsongen såg jag heller aldrig någon svarthake i något av viltvattnen.

DETTA BORTFLYTTANDE, som jag nu sett under två år, gjorde att jag blev intresserad av hur svarthakedoppingar rapporteras i Fåglar i Uppland.

Jag studerade först rapporten från den senaste mer eller mindre heltäckande inventeringen i Uppland (Svarthakedoppingen i Uppland '94. Populationsutveckling och artens framtid. Douhan.B., FiU nr 1 (1995).) I avsnittet "Inventeringsmetodik" uppmanas inventerarna att göra minst ett besök på lokalen mellan den 10-31 maj. "Inventerarna uppmanades också att, om möjligt, vid ett senare tillfälle besöka de lokaler, som hade häckande par och då kontrollera häckningsresultatet. Denna uppgift var dock frivillig".

När sedan resultatet redovisas framgår inte på vilket sätt man identifierat häckning. "Sammanlagt inräknades 59–61 par som bedömdes som häckande." Om inventerarna verkligen såg ungar eller om en obs. mellan den 10–31 maj bedömdes som att lokalen hade häckande svarthakedoppingar framgår inte.

I den senaste fågelrapporten (FiU nr 4 2008) redovisas "Säkerställda häckningar" men också att 75 par rapporterats från 33 säkra/troliga/möjliga häckningslokaler. Det framgår inte heller här när observationerna gjordes, men ändå antas att flertalet av de rapporterade paren häckade.

DET KUNDE VARA INTRESSANT att veta om rrk följer de bedömningar som de gjorde i mitten av 1990-talet, alltså att svarthakar sedda mellan den 10–31 maj häckar eller om man har andra kriterier nu. Enligt mina få, men tydliga observationer, tyder det inte på att sedda svarthakedoppingar under slutet av maj kommer att häcka.

Sten Regnell har i en uppsats (Att taxera häckningsbestånd av svarthakedopping *Podiceps auritus*. Vår Fågelvärld nr 1 1981) redogjort för de taxeringsmetoder, som bör ligga till grund för att fastställa häckning av svarthakedoppingar. Han rekommenderar att

häckningslokaler kontrolleras under två perioder; den första i mitten av maj och den andra mellan den 1–10 juli, helst i solnedgången då han funnit att svarthakarna är mest synliga. Andra metoder anser Regnell ger en underskattning, t.o.m. ungvullräkning då ungvullarna ibland är små och en enstaka unge kan vara svår att få syn på och att om lokalen är svåröverskådlig t.ex. i en sjö så missar man häckningarna.

Enligt min begränsade erfarenhet bör säkra häckningar av svarthakedoppingar kunna avgöras genom räkning av kullar. Räkningar kan göras effektivt i små vatten som enligt rrk är den helt övervägande häckningsbiotopen för svarthakar i Uppland men att observationerna för att vara troliga häckningar måste ske under senare delen av juni eller början av juli. Observationer i maj kan vara rastande/flyttande par.

Men vart tar svarthakedoppingarna sedan vägen? Häckar de på andra ställen längre norr ut? Någon som vet?

Hans Ryttman
Skönstaholmsv. 68
123 60 Farsta